

Nuotolinis mokymas. Kaip nepaklysti?

12 patarimų dėl nuotolinio mokymo

Rita GASIUKIČIENĖ

Ignalinos rajono savivaldybės administracijos
Švietimo ir kultūros skyriaus vyr. specialistė

Vaikai dar kartą suprato, kokie nepastovūs ir permainingi gali būti suaugusieji: dar vakar drausdavę žaisti gąsdindami nuo kompiuterio sugadintomis akimis, iškrypsiančiais stuburais ir kitokiomis nelaimėmis, šiandien, malonumų šaltinį pavertę kankinimo įrankiu, verčia prie jo sėdėti ištisas valandas. Lyg to negana, pilna įvairių erzinančių rekomendacijų, kaip reikia planuoti savo dieną, skirti laiko mėgstamai veiklai. Patikėkit, namų darbai nėra mokinio mėgstama veikla, o daugiau laiko nelabai kam ir lieka. Tėvams siūloma prižiūrėti savo atžalas, kad nepasimestų interneto platybėse, nesusikūprintų ir nepasibalnotų nosių akiniais. Kaip tai suderinti su šių dienų realybe?

Kadangi mokymas vyksta namuose, atsakomybė lyg ir turėtų būti tėvams. Ir tikrai – tėvai gali įrengti patogią darbo vietą, pasirūpinti vaikų laisvalaikiu, kad jis būtų ne prie kompiuterio, aktyvia veikla. Mokslininkų rekomenduojama 5–17 metų vaikų buvimo prie ekranus turinčių IT prietaisų trukmė yra iki 2–3 val. per dieną. Bet ar gali tėvai savo vaikui liepti neiti į kažkelintą iš eilės prie ekrano vykstančių pamokų? Šioje vietoje atsakomybė visgi tenka mokyklai. Pasirodo, galima „tilpti“ ir į mokslininkų rekomendacijas.

Trumpai apžvelkime, **ką galima padaryti mokykloje**, kad palengvėtų mokinių, o kartu ir mokytojų, gyvenimas.

1. Sudaryti pastovų sinchroninių pamokų tvarkaraštį. Čia reikėtų itin gerai apgalvoti, kiek laiko mokiniai praleis prie ekranų. Ugdymo kokybei pagal ŠMSM nurodymus reikėtų ne mažiau nei pusės sinchroninio ugdymo laiko (atkreipiu dėmesį – sinchroninė pamoka įmanoma ir be ekranų, bet visgi dažniausiai tokios pamokos vyksta prie kompiuterių). Kai vyksta dvi iš eilės to paties dalyko pamokos, patogiu viena jų vesti sinchroniškai naudojant kompiuterius, o kitą – nesinchroniškai. Arba iš pradžių praveisti visas sinchronines tos dienos pamokas, o tada „paleisti“ mokinius dirbti savarankiškai. Kai toks tvarkaraštis pastovus ir nekeičiamas kas savaitę, vieną kartą visiems prisėdus ir susitarus jį galima padaryti itin kokybišką, ir likusio nuotolinio mokymo laikotarpiu daugiau tam nereikės gaišti laiko. Kai sinchroninių pamokų tvarkaraštis kinta kas savaitę ir dar atsiranda papildomos iš anksto neplanuotos sinchroninės pamokos, apie kurias vaikai informuojami prieš kelias minutes ar valandas, visiems nepatogu.

2. Organizuoti ne daugiau kaip keturias sinchronines pamokas per dieną ir ne daugiau kaip dvi sinchronines pamokas iš eilės. Savo laiko planavimas, darbas individualiu tempu – vienas iš nedaugelio nuotolinio ugdymo privalumų, kuris prarandamas, kai visos pamokos vedamos sinchroniškai. Neatimkime to iš vaikų.

Ypač vargina sinchroninis mokymasis prie ekrano. Būna dienų, kai po septynių iš eilės einančių sinchroninių prie kompiuterio praleistų pamokų mokiniai dar turi atlikti įvairius elektroninius namų darbus kokiose nors mokymo e-aplinkose. Apie kokią mokinių savijautą tada galima kalbėti? Pervargę vaikai neišmoks nieko. Vaikų sveikata yra labai svarbi jų gerai savijautai ir gebėjimui mokytis.

3. Pamoką suplanuoti taip, kad ji tilptų į 45 minutes (įskaitant sinchroninę pamokos dalį, mokytojo paaiškinimus, mokinio atliekamas užduotis, pamokos plano skaitymą (jei siunčiamas iš

anksto), savarankiškai atliekamas užduotis, jų skaitmeninimą ir siuntimą mokytojui). Atrodo, paprasta ir aišku. Bet realybė kartais būna kitokia. Atkreiptinas dėmesys, kad, dirbdamas įprastai – mokytojas suplanuoja daugiau, nei suspėja: kontaktinio mokymo metu pasiruošti daugiau, ir ne viską atlikti – geriau, nei per mažai. Bet mokydamasis namuose mokinys privalo suspėti ir padaryti viską – net jei tai užima žymiai daugiau laiko nei planavo mokytojas. Todėl, mokantis namuose, reikėtų vadovautis atvirksčia taisykle – mažiau yra geriau, ir planuoti mažiau užduočių, nei įprastai. Be to, pagal higienos normas įprastinė pamoka (išskyrus žaidimus, projektus ar kitą panašią veiklą) trukti ilgiau nei 45 minutes ir negali.

4. Užtikrinti mokinio (kartu ir mokytojo) teisę turėti pertraukas. Pasirodo, jos kartais dingsta. Kai kurie mokytojai pageidauja ankstesnio prisijungimo prie pamokos. Bet jungimosi prie pamokos laikas (reikia įsijungti kompiuterį, susirasti nuorodą, laukti ir kt.) nėra pertrauka, nes jau žiūrima į ekraną. Pamokos užtęsimą jau aptarėme. Higienos normos nustato ne tik pamokos, bet ir pertraukos laiką. Pagal jas ir suaugusiesiems, dirbant kompiuteriu, kas valandą yra privaloma 10 minučių pertrauka. Mokinio pareiga per pertrauką ne likti prie kompiuterio ir žaisti, o pajudėti, turėtų pasirūpinti jau tėvai.

5. Formuoti teisingus darbo kompiuteriu įgūdžius, kurie praverstų ir dirbantiems suaugusiesiems:

- kiekvienos prie ekrano vykstančios sinchroninės pamokos pradžioje trumpai priminti apie taisyklingą sėdėjimą prie kompiuterio;
- bent kas 20 minučių padaryti trumpą pertraukėlę, kurios metu reikėtų pailsinti akis žiūrint į toli esančius daiktus, užsimerkiant, stipriai pamirksint (kai kurie mokytojai tai padaro kūrybingai – pvz., prieiti prie lango, pažiūrėti ką mato ir parašyti. Užduotį galima kasdien keisti priklausomai nuo pamokos temos – pamatyti augalą, ką nors mėlynos spalvos, kokį nors veiksmą ir pan.);
- pamokos pabaigoje priminti mokiniams pakilti nuo kėdės, pasivaikščioti, padaryti trumpą kūno mankštą. Kol mokiniai įgus, galima pasimankštinti kartu, pamokyti specialių pratimų.

6. Formuoti(s) tinkamus dalyvavimo nuotoliniuose renginiuose įgūdžius: pamokų metu pratinti vaizdą (tik jei vaikas nori) ir garsą įjungti tik atsakinėjant ar atliekant garsinę grupinę užduotį (pvz., dainuojant), o likusį laiką laikyti išjungtus. Tai būtina norint užtikrinti geresnę vaizdo ir garso kokybę. Be to, mokiniai gyvena skirtingomis sąlygomis, ne kiekvienas turi savo atskirą kambarį, ne kiekvienas gali užtikrinti, kad nebus pašalinių garsų.

Transliuojant visų dalyvių vaizdą, ne tik blaškomas dėmesys, bet ir patiriama nuolatinė įtampa – vaikas galvoja ne tiek mokymąsi, kiek apie savo išvaizdą, įvaizdį ir realią grėsmę būti paviešintam internete: juk galimybė būti slapta nufilmuotam ir pasklisti interneto platybėse yra kiekvieną tokios pamokos akimirka, ir nesinori vakare *Youtube* pamatyti, kaip, pvz., krapštaisi nosį. Nuolat patiriama įtampa mokiniams ne tik trukdo susikaupti ir mokytis, bet ir didina dėl karantino veiksmų patiriamą stresą.

Sinchroninės pamokos pradžioje ir eigoje taip pat reikėtų atkreipti dėmesį, ar nėra prisijungusių pašalinių asmenų; esant mokinių elgesio problemoms, mokėti „nutildyti“ ar visai „išjungti“ smarkuolį; susitarti, kada tokiu atveju mokinys žymimas, kaip nedalyvavęs pamokoje.

7. Nereikalauti mokinio vaizdo rodymo sinchroninės pamokos metu ar filmuotos medžiagos atsiskaitant užduotis, jei tų pačių ugdymo tikslų pasiekama be vaizdo duomenų transliavimo ar tvarkymo (tai įmanoma beveik visada). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tėvai veikia vaiko vardu, priima sprendimus dėl vaiko teisės į privatumą tinkamo įgyvendinimo, gina susijusias vaiko, kaip duomenų subjekto, teises bei duoda (arba atsisako duoti) sutikimą dėl vaiko asmens duomenų tvarkymo, tais atvejais, kai toks tvarkymas atliekamas.

8. Neužduoti namų darbų. Mažinti mokymo(si) krūvį dėmesį skiriant tik esminiams dalykams. Taip, perskaityte teisingai. Namuose mokinys ir taip dirba intensyviau nei mokykloje. Įprastą pamokos medžiagą išnagrinėti sugaišta daugiau laiko, nes asinchroninio mokymosi metu mokosi savarankiškai. Be to, visi psichologai rekomenduoja karantino metu rasti laiko mėgstamai

veiklai – kaip jau minėta, namų darbai tokie nėra. Kai mokymosi krūvis per didelis, ne tik mėgstamai, bet ir kitokiai veiklai (pvz., pasivaikščiavimui lauke) laiko gali neužtekti. Vietoje namų darbų norintiems (!) galima pasiūlyti ką nors pasiskaityti, paspręsti uždavinių ir patiems pasitikrinti (turėtų būti pateikti ir sprendimai), bet tai turėtų būti tik laisvanoriška ir jokiais būdais nevertinama veikla; mokiniai turi žinoti, kad už tai vertinami nebus. Ir kontaktinio mokymo metu namų darbai prasmingi tik tada, kai patikrinama (ar vaikas turi galimybę pasitikrinti pats) kiekviena jų eilutė – priešingu atveju mokinys gali įgusti daryti neteisingai, ir vietoje įgūdžių įtvirtinimo gausis mokymosi žala. Dirbant nuotoliniu būdu, mokytojams būtų sunku tai užtikrinti. Dar viena priežastis – uždavus namų darbus, nemaža dalis vaikų juos iš karto ima atlikinėti, nežiūrind to, kad prasideda pertrauka ar netgi kita pamoka.

9. Bent pusę mokymosi laiko užimti darbu ne prie ekranų (popierinis vadovėlis – popierinės pratybos – popieriniai sąsiuviniai ar kitokios, pvz., grojimo, piešimo ar judesio, užduotys). Ekranai mokymosi metu dažniausiai naudojami informacijos paieškai, naujos medžiagos peržiūrai, bendravimui su mokytoju ar klase, taip pat paskirtos užduoties skaitymui ir atlikimui. Ką galima daryti be ekranų, be jų ir reikėtų daryti – nepamirškime mokslininkų rekomendacijų dėl sveikatos! Tai galėtų būti ne tik visas nesinchroninis ugdymas, bet ir dalis sinchroninio ugdymo laiko: jei planuojamas ilgesnės trukmės garsinės informacijos perteikimas be vaizdinės informacijos, galima pasiūlyti vaikams klausantis užsimerkti ar pažiūrėti pro langą, pagulėti ar pavaikščioti po kambarį. Be to, kai vaikai atlieka užduotis ne prie ekranų, galima būti labiau tikriems, kad jie jas padarė patys (blogiausiu atveju bent jau persirašė); kai užduotys atliekamos kompiuteriu, to žinoti neįmanoma. Sinchroninis ugdymas – kai visi dirba tuo pačiu metu, todėl galima, paaiškinus temą ir paskyrus užduotis, vėliau kompiuterių nenaudoti (paliekant to norinčiam mokiniui galimybę pasiklausti), o pamokos pabaigoje mokiniai galėtų, jei reikia, nusiųsti rezultatą. Kompiuteriu pamokos metu naudojantis visą laiką, kita to dalyko pamoka rekomenduojama tik renkantis „popierines“ mokymosi priemones.

10. Nepaversti lankomumo žymėjimo „raganų medžiokle“, kai mokytojas pamokos pabaigoje ko nors paklauses mokinio ir neišgirdęs atsakymo įrašo jam „n“, nors šis buvo pamokoje ir atliko paskirtas užduotis. Juk visokių situacijų pasitaiko. Dalyvavimą sinchroninėje pamokoje galėtų liudyti prisijungimas prie pamokos, o jei nepavyksta prisijungti (visko būna) – mokinio skambutis arba žinutė ir atsiųstos atliktos užduotys. Dalyvavimo asinchroninėje pamokoje garantija galėtų būti savalaikis paskirtos užduoties atlikimas, o kada vaikas ją atliks, ar per pamoką, ar kitu metu – nesvarbu, tegul mokosi planuoti savo laiką pats. Jei užduotis skirta kelioms pamokoms iš eilės – jos atlikimas taip pat garantuotų dalyvavimą visose. Svarbiausia turėtų būti ne „n“ raidė, o rūpestis, kad vaikas išmoktų.

11. Išnaudoti nuotolinio mokymo(si) galimybes individualizuojant mokinių darbą ir gerinant laiko planavimo įgūdžius. Daugiausiai dėmesio reikėtų skirti tiems, kam jo labiausiai reikia, o norintiems ir gebantiems patiems planuoti ir organizuoti savo darbą reikėtų sudaryti tam tinkamas sąlygas. Tik nuotoliniu būdu galima dirbti taip, kad jau supratę naują pamokos medžiagą mokiniai tiesiog atsijungtų nuo sinchroninės pamokos ir savo tempu atliktų likusias numatytas užduotis. Laimėtų visi: stipresnieji negaištų laiko dar ir dar kartą klausydami to paties aiškinimo, galėtų savarankiškai mokytis to, kas jiems patinka (gabūs vaikai tai mėgsta, tik jiems dažniausiai pritrūksta laiko). Silpnesnieji, likus mažiau mokinių, ne taip drovėtusi klausti, gautų individualesnius paaiškinimus.

Dar vienas žingsnis didinant mokinių savarankiškumą ir gerinant jų laiko planavimo įgūdžius – ne sinchroninių pamokų planus ir užduotis paskelbti iš anksto, pvz., penktadienį, visai ateinančiai savaitei.

12. Tausoti savo ir savo mokinių sveikatą: nepervargti, pasilikti pakankamai laiko poilsiui. Būkime sveiki!
